

הצעות לפעילויות לחג השבועות

יריד ביכורי ארץ ישראל - "ארץ זבת חלב ודבש"
תחנות המתארות ומסמלות את שפע ארצנו וטובה.

1. **פרות ארץ ישראל (ביכורים):** הכנת מיץ תפוזים טבעי / שייק פרות.
2. **לחם וחיטה (הקרבת שתי הלחם בשבועות, הפעם היחידה שמוקרב חמץ על גבי המזבח):**
* הכנת בצק + הפרשת חלה. הכנת פיתות על הטאבון (בטח אתם שואלים את עצמכם מאיפה תשיגו טאבון.. פשוט תאלתרו...)
* נשיפה לתוך מים וסבון והפרחת בועות בעזרת קנה השיבולת החלול.
3. **סידורי פרחים (קישוט הבית בירק זכר להר סיני שהתכסה ירק):** ניתן להזמין מהארץ פרחים וללמד שזירת פרחים או סתם למכור..
מספר הטלפון של חברת "אגרסקו" יצאנית פרות ופרחים לחו"ל: 04-9590501 או 052-2825921 (מרים לביא)
בזמנו כשבררנו העלות הסתכמה ב-70 סנט לורד מזן בינוני, לא גדול. (כולל משלוח).
מחלקת הפרות, ניר: 8700-481-718-1
4. **גבינות ומוצרי חלב:**
מתכונים (והסברים ביולוגיים) להכנת גבינה ויוגורט: <http://www.matar.ac.il/pirsumim/docs/gvina.doc>
או (לחובבי אודטה) <http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/038/993.html>
ואחרון חביב (ונראה לי שגם הכי מוצלח) http://prdupl02.ynet.co.il/ForumFiles_2/14134013.doc
באתר של מועצת החלב ניתן למצוא סרטונים (לא הכי איכותיים) על תהליך ייצור החלב (בעברית):
<http://www.milk.org.il/hebrew/info/milkworld/main/ml-menu.htm?page=http://www.milk.org.il/hebrew/info/milkworld/info/milkvideo.htm>
5. **בשמים (מניחוחה של ארץ ישראל):** חתימה על עצומה למען שמירת פרחי הבר בישראל.
אחת הסכנות הגדולות לטבע בעולם ובישראל, היא היעלמותם של מיני צמחים ובעלי חיים בקצב הולך וגובר. ההכחדה המסיבית היא תוצאה ישירה של פעילויות האדם, ובעיקר עיור ופיתוח שמחסלים בתי גידול על כל מרכיביהם. מאמץ רב מושקע על ידי גופי שמירת טבע, אך הכוחות הם דלים וכמוהם התקציבים. את המשאבים המוגבלים אי אפשר לחלק בין כל הצרכים במידה שווה, ולכן צריך לדרג את ערכי הטבע כדי להחליט מי חשוב יותר לשימור.
מתוך אתר "רותם" בו ניתן למצוא את האינפורמציה בעברית ובאנגלית: <http://rotem.huji.ac.il>
בתוך הקישור "הצמחים האדומים" בדף הבית

בתחנה זו, מי שמעוניין לתרום דולר למען מטרה זו יקבל שקית בשמים – מניחוחה של ארץ ישראל. (אמא שלי שלחה לנו בזמנו מהארץ נענע, מרווה, בזיליקום, אזוב מצוי, אבל אני בטוחה שאפשר גם למצוא את הזנים האלה גם כאן..)

מאכלי חלב בעדות ישראל

פעילות שמטרתה להציג את התרבות והמנהגים של העדות השונות בישראל בכלל, ובקשר לשבועות בפרט. ניתן לעשות זאת כערב הורים וילדים, לחלק את המשתתפים לקבוצות כך שכל קבוצה לומדת על עדה אחרת ומכינה מאכל אופייני לשבועות, אותו יאכלו כולם בסעודה החגיגית שתיערך בסוף הערב. ניתן ליצור אגירה בתחנה עם מוזיקה, לבוש, תמונות, כלים ייחודיים וכיו"ב. לדוגמא: תימנים – ללמד צעד תימני, חינה.. מרוקאים – להסביר על המימונה, למזוג תה עם נענע, מוזיקה מרוקאית.. פולנים - ??!

מצ"ב בסוף הקובץ מאמר המסכם את המנהגים השונים של העדות השונות בחג השבועות וההסבר לכך.

בהמשך הקטע **מודגשת באדום** כותרת הפסקה המתייחסת לתיאור מאכלי העדות בשבועות.

על הקשר בין חג השבועות לאוכל בקהילות ישראל

הרב רונן בן-דוד

הקדמה

חג השבועות הפך להיות בהווה שלנו מזוהה אוטומטית עם ביכורים ועם מאכלי חלב. ממילא אך טבעי הוא שהמאכלים המיוחדים שלו יהיו קשורים במאכלי חלב ובמאכלים על בסיס גידולי קרקע שיש בהם משום תנובה והתחדשות. אולם חשוב להדגיש, כי באופיו של החג חלו מהפכים משמעותיים במהלך הדורות, דבר שהשפיע – ממילא – גם על מנהגי האוכל שבו.

שמות החג ומשמעויותיהם

שמות שונים נתנו לחג השבועות, על פי ההקשרים השונים של משמעותו. ככלל, ניתן לראות שילוב של חגי השנה העבריים בהקשר החקלאי ובהקשר התיאולוגי יחד:

חג השבועות – השם השגור יותר, מבטא את משמעותו כשיאו של תהליך ספירת העומר. ספירה זו, שהחלה ביום שלמחרת החג הראשון של פסח, עם הנפת עומר (כמות קטנה) של גרעיני שעורה מעל המזבח, וביטוי התודה הקולקטיבית של העם לא-ל אשר בירך את פרי האדמה. מכאן סופרים שבעה שבועות שלמים ("שבע שבתות תמימות תהיינה" בלשון המקרא) וביום ה-50 מגיעים לחג השבועות, סיום ספירת 7 השבועות.

חג הקציר – בתורה נאמר "וחג שבועות תעשה לך ביכורי קציר חיטים". חשוב לציין, כי בהקשר זה רווחת טעות שהשתרשה בתרבות היהודית דווקא בשל הפיכתו של שבועות לחג בעל משמעות חקלאית ע"י תנועת הצינונות המתיישבת. מלכתחילה, ביכורים הם הפירות הראשונים משבעת המינים שבהם נשתבחה ארץ ישראל (חיטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זית ותמר) שמבשילים ואותם מעלים לבית המקדש. חיטה אכן מבשילה בעונה זו וממילא אותה הביאו בחג השבועות לבית המקדש, אולם שאר הפירות מבשילים בעונת הקיץ ועד סופה ואף יותר מכך ("קיץ" נקרא כך בעברית משום שאז "קצו", חתכו, את התאנים, רימון מבשיל לקראת ראש השנה וזיתים אף אחרי סוכות). ממילא: לא מביאים ביכורים בחג השבועות דווקא, אלא מחג השבועות עד לחנוכה שלאחריו (בשל הבשלת הזיתים והפיכתם לשמן, מזכיר לכם משהו שקשור לחנוכה ולשמן???)

חג מתן תורה – נחלקים חכמינו במשנה על השאלה האם מתן תורה היה בו' בסיוון (זה יום חג השבועות בימינו) או בו' בסיוון (ויש אפילו דעה שלישית). אמנם אין הכרעה ברורה בלשון המשנה, אולם גם אם זה לא בו ביום, עצם הקרבה למתן תורה יצרה את הזהות הזו, שהיא גם בסיס איתן ללא מעט מנהגי מאכלי חלב, כפי שנראה בהמשך.

אם תשימו לב, יוצא שמשמעותו המרכזית, ואולי אף היחידה של שבועות, היתה של רגל בו מקריבים קרבנות בבית המקדש (חגיגה, ראייה ושמחה בלשון ההלכה). יתר על כן, כיוון שלהבדיל מסוכות ושבועות שי בו רק יום אחד, הוסיפו לו יום נוסף כדי לאפשר הקרבת קרבנות במקרה שחג השבועות חל בשבת, וליום הזה קראו "יום טבוח". לימים, נקרא היום בשם "אסרו חג" והוחל גם על סוכות ופסח (וזו הסיבה לעוד יום חופש בסוף סוכות, פסח ושבועות עד היום, ולא המיומנה...מעניין מי יודע את זה בין התלמידים...) עם חורבנו של בית המקדש נותר החג לכאורה נטול תוכנו המרכזי, ומאז חברה אליו החגיגה המרכזית של מתן תורה (כולל מנהגי לימוד תורה שונים, בלילה וביום, שגם בהם נהגו מאכלים ייחודיים).

אז מה כל זה אומר לגבי מנהגי האוכל?

כמה דברים:

1. מעיקר הדין דווקא לאכול בשר בחג, ויש הרואים בכך מצווה מן התורה.
2. חוץ מזה, קיים גם מנהג אכילת מאכלי חלב (להלן הסברו).
3. ובסעודה שאוכלים בה גם מאכלי חלב וגם מאכלי בשר מקובל לאכול לחם או לשתות משקה חריף בין החלב לבשר (בין הבשר לחלב צריך להמתין שעות אחדות, לפי המנהגים השונים), וכך נוצר גם מנהג שתיית ליקרים ומשקאות חריפים בעדות מסוימות דווקא בזיקה לשבועות.

ובאמת מדוע מאכלי חלב דווקא?

סיבות שונות נאמרו בשאלה זו במהלך הדורות, ואין יכולת לומר בוודאות איזו מהן היא הנכונה והמדויקת. חשוב רק לזכור, כי זה מנהג שחוצה את קהילות ישראל כמעט כולן, מה שהופך אותו למנהג קדום, בראש ובראשונה.

1. התורה נמשלה לחלב, וחג השבועות הוא חג מתן תורה, ממילא אוכלים בו מאכלי חלב. חשוב להבין, כי המשלה זו מקורה בהבנה כי החלב הוא המאכל הבסיסי של כל אדם מרגע יציאתו מרחם, וכך – בנמשל – עם ישראל ה"נולד" מחדש.

2. בני ישראל, בקבלם את התורה, קיבלו על עצמם חוקי כשרות לא פשוטים, ובשלב ראשון נמנעו ממאכלי בשר עד שיבינו ויפנימו את כל הדינים של אכילת בשר.
 3. "הר גבנונים הר בשן" נקרא בתנ"ך הר סיני, עליו קבלו ישראל את התורה, ומכאן הרמז למאכלי גבינה (וחלב בכלל).
 4. חלב בגימטריא 40, שזה מספר הימים שבהם היה משה על ההר לקבל את התורה.
 5. חג השבועות הוא חג הביכורים וביכורים מביאים מגבולות הארץ הנקראת בתורה "ארץ זבת חלב ודבש", ומכאן אכילת חלב.
- חשוב לציין, כי סביר להניח כי יש מקור וסיבה קדומים יותר מאלה שצויינו לעיל, אולם אני לא מכיר כזה. אשמח אם מישהו/י מכיר/ה ויודיעני.

מנהגי ישראל בקהילות השונות ביחס לאוכל בשבועות

- אצל יהודי אפגניסטן היה נהוג לאפות לחם מיוחד מקמח שנותר מאפיית המצות, שיזכיר את "שתי הלחם" שנאפו בבית המקדש. כמו כן נוהגים לאכול אורז חלבי (פלאו מוסטין, pelow mostin), בו מוסיפים חמאה ומעט מי שושנים או עלי שושנים לאורז.
- אצל רוב היהודים האשכנזים מקובל לפתוח את הסעודה במאכלי חלב ולטבול את הלחם בדבש, לקיים את דברי הפסוק "דבש וחלב תחת לשונך".
- אצל יהודי אתיופיה נהגו להכין לחם מיוחד לחג, הנקרא באמהרית "בעל מארר", שפירושו: קציר ואסיף. לימים הצמידו לו גם את המשמעות של מתן תורה.
- אצל יוצאי עיראק נהוג היה להגיש בזמן לימוד התורה בליל שבועות מעין עוגות עגולות דקות בשכבות, עם חמאה בין לבין, שנקראות "כאהי" (kahi), או בקלאווה ולטבול בסילאן (שוב, "דבש וחלב"...) .
- אצל יהודי בוכארה נקרא החג "גולי סורכי" (goli sorhi) שפירושו: חג הוורד האדום. זה גם קשור למנהג אחר של שבועות, למלא את בית הכנסת בירק ובפרחים ריחניים, ללמד על הדרתו של הר סיני שהיה, לפי המדרש, מלא ירק ופרחים מפצי ריח נעים. ביום נהגו לאכול בבוכארה "קולצה שירי" (kolche shiri), מאפה חלבי עם דבש.
- אצל האדמו"רים החסידיים היה נהוג לקבל את פני העם הרב המגיע לפקוד את הרבי בשולחנות עמוסים מאפה חלבי וליקר או יי"ש, ורק בסעודת הצהריים לאכול מאכלי בשר, שהם – כפי שהסברתי לעיל – עיקרו של יום מבחינה הלכתית, כזכר לקרבן.
- אצל יהודי ירושלים הספרדים השקיעו מאד במאכלי חלב: עוגות גבינה, בואיקוס, בוריק'ס (ביחיד, אגב, בוריקה), קציצות גבינה במיץ עגבניות ו"סולטאג" (sultag), דייסת חלב וקינמון שמקורה אצל יהודי תורכיה.
- יהודי כורדיסטן קוראים לחג "אדת זיירה" (edet ziara), שפירושו: עלייה לרגל. מאכלי החלב היחודיים שלהם הם: "גולול" (gulol), אורז מבושל בחלב, "מדירא" (madira), חיטים כתושות מעורבות בחלב, ו"כאדי" (kade), מעין סהרוני בצק עם גבינה שמכינים על סאדג'.

- אצל יהודי לוב, חוץ מלאכול מאכלי חלב ובשר, גם נהגו לשפוך מים על כל העובר ושב. מקורו של המנהג בכך שהתורה נמשלה ע"י רבותינו למים (מסיבות שונות, החל מגורם מחייה דרך גורם מתפשט וכלה בגורם כה חשוב שאין לו טעם אבל אי אפשר לחיות בלעדיו).
- אצל יהודי מצרים היה נהוג לאכול אווז צלוי שבושל במרק מיוחד עם ירק. לא הצלחתי למצוא טעם למנהג זה.
- אצל יהודי מרוקו נהגו לשמור במיוחד מצות מפסח ולפורר אותם ולאכלם עם דבש, שוב בהקשר של המשלת התורה לדבש.
- אצל יהודי פרס נהגו לקרוא לחג כמו באפגניסן ("מועד גול" ר' לעיל) ויש כמה מאכלי חלב ייחודיים: "שיר ברנג" (shir berenj), אורז עם מי סוכר וזעפרן המזכירים בטעמם דבש, "חלואא כומה" (hallow homa), דייסת תמרים וחלב עם סולת, ו"חאלוב ברנג" (halob berenj), עוד מנת אורז חלבי.
- אצל יהודי תוניס גם כן אכלו מאכלי חלב, וכבר בזה יש כדי להראות עד כמה שורשי הוא המנהג, משום שאצלם אכילת בשר נחשבת עיקר סעודה בכל מצב אחר.
- יהודי תימן אכלו לביבות מיוחדות על בסיס חלבי, והמהדרים השתמשו בקמח ממצות שנשמרו מפסח.

שיהיה לכולנו חג שמח

לשאלות ניתן לפנות ל:

ronenbd@hotmail.com

הצגה לכבוד יום השבועות. הצגה פעילות ודילמה על רות

מטרה- להדגיש לחניכים את הקשר בין שבועות, תורה וחסד.

מהלך הפעולה-

מתחילים עם הצגה על מגילת רות (נספח 1)

באמצע ההצגה מגיעים לנקודה שבה נעמי עוזבת את מואב, ערפה חוזרת ורות מתלבטת האם להצטרף לנעמי ולעזוב את מואב או לעזוב את נעמי ולחזור למואב.

מציגים את רות מתלבטת. הילדים עושים הצבעה בקלפי, האם רות תעזוב או תישאר, ואז מסיימים את ההצגה. ממשיכים את שיעור רות. פלקט "על שלושה דברים" ומסבירים שקוראים את רות בחג השבועות בגלל:

1. קציר חיטים
2. דוד המלך נולד ונפטר בשבועות וזוהי מגילת היוחסין שלו
3. ובעיקר בגלל שהמגילה עוסקת בחסד, והתורה היא חסד וחשוב בה החסד (צריך להדגיש את זה)

מה מעלים למקדש בשבועות? ביכורים. ואיך נקראת התקופה הזו? ספירת העומר. למה ביכורים? הבכורים בפירות. כמו בכור משפחה. זהו תהליך שלא רק עמ"י עובר אלא גם הטבע.

ואז חוזרים לזה שהמגילה התרחשה בזמן קציר החיטים ולכן אנו נעסוק בסדנת דגן ונתנסה בייצור לחם. מסבירים את תהליך הפקת הלחם על שלביו. ולמה לחם חשוב לאדם? בכדי להתקיים. מכינים לחם!!!!!!

מגילת רות+ סדנת דגן

המסרים העיקריים:

1. החסד הינו מרכיב משמעותי בתורה.
2. התורה הינה תורת חיים המתקשרת לטבע ולחיים- חג הקציר, מתנות עניים וכו'

מתחילים בספור מגילת רות.

המציגות: אחת מתחפשת לנעמי ואחת לאלימלך.

הילדים רואים את אלימלך מחפש משהו.

אלימלך: "היכן שק הגרעינים הנוסף שהשארתי? נעמי?? היכן הוא?"
נעמי: "איני יודעת. אולי במחסן?"

1. "אולי אצא לחפש"
2. "או...אלו זמנים קשים. רעב פשט בארץ. העניים אינם יודעים מה לעשות! אין פיסת לחם מיותרת בסביבה, והם רעבים ללחם..."
- מלבישים ילד בתחפושת של עני והוא דופק על הדלת.

ג. "זה בטח עני נוסף, מה אעשה...?" מסתכלת ימינה ושמאלה כאילו היא מחפשת עצה.
אלימלך נכנס לפתע כשהוא שומע את הדפיקות הנוספות.
אלימלך "פותח את הדלת"

עני1: "אדוני היקר אלימלך, עני מרוד אנוכי ואין לי ממה לקיים את השבת, אפשר בבקשה מעט כסף בשביל שבת?"
אלימלך: (מחמיץ פנים ועונה) "טוב, בסדר, בסדר, אבל רק מעט כי אין לי מספיק"
עני1: "תודה מקרב לב, תודה * 20"
א: אני פשוט לא מבין מאיפה מגיעים כל האנשים האלה. איך כולם יודעים שדווקא לנו יש אוכל וכסף? אני אומר לך, נעמי, יש לנו דליפה במערכת. צריך להתחיל לחפש דרכים לאטום אותה.
נשמעת עוד דפיקה בדלת.
א: (באנח) את רואה. הנה עוד אחד מגיע. זה פשוט לא נגמר! אנחנו כמו הים שכל נחלי העניים מגיעים אליו.
אלימלך פותח את הדלת.
עני 2: שלום אדוני אלימלך, יש לי תשעה ילדים ואין לי אוכל בשבילם. תוכל אולי לתת לי קצת אוכל או כסף בשביל להאכיל את ילדי?
א: תשמע הייתי רוצה אבל אני פשוט לא יכול. אני חנוק בחובות עד הצוואר. אני לא יודע מי אמר לך שיש לנו אוכל או כסף אבל הוא הטעה אותך. תודה להתראות.
סוגר עליו את הדלת.
הוא פונה לנעמי: "בקצב כזה יגמר לנו כל הכסף! תגמר לנו כל התבואה! זה לא יתכן שהעניים בארץ יגמרו לי את כל החסכוניות!
מה ניתן לעשות...?"
מעמיד פני חושב.
"יש לי רעיון!
אנחנו נעזוב! נרד למואב. שם איש לא יכיר אותנו ולא יבקש צדקה"
נעמי: "אלימלך! יש לנו תפקיד חשוב כאן! עלינו לעזור לעניים המבקשים מאתנו!
אנחנו צריכים לשמוח שאנו לא נזקקים בעצמנו ולתת להם כמה שנוכל."
1. "לא!! החלטתי! אנחנו עוזבים"
הם לוקחים את השקים שלהם, נעמי עושה זאת באיטיות ומתוך צער.
המדריכה שהיתה אלימלך יוצאת ומחליפה את בגדיה לרות.

נעמי מספרת:

"עברו שנים מאז שירדנו למואב. מחלון וכיליון דווקא התאקלמו יפה בבית החדש ואלימלך שמח עד הגג. אף אחד לא מדבר איתו, אף אחד לא מציץ לו, אף אחד לא מבקש ממנו שום דבר. לי עדיין היה קצת קשה אבל לאחר כמה שנים גם מחלון וגם כיליון פגשו נשים והתחתנו. אנחנו לא יכולנו לקוות לכלות יותר טובות מאלה. הם פשוט מקסימות! כל הזמן עוזרות ודואגות ונותנות יד בכל דבר שאבקש וגם במה שלא אבקש!
אבל המזל הטוב עזב אותנו וקרה לנו אסון נורא. בעלי ושני ילדי מתו. היה זמן שרציתי למות יחד איתם. היה לי כל-כך קשה להיות פתאום לבד. אבל רות ועורפה, שתי כלותי, ממש עזרו לי ותמכו בי. אבל נותרתי בודדה כאן במואב. אני לא מכירה כאן איש, לא את השפה ולא את התרבות. אני לא שייכת למקום הזה. החלטתי שאחזור לארץ ישראל-מה אעשה כאן ללא משפחה?
אלך ואודיע לרות ועורפה.
רות נכנסת עם כביסה ונעמי ניגשת אליה.
נעמי: רות, אני רוצה לדבר איתך. עכשיו שאלימלך ומחלון וכיליון מתו החלטתי לחזור הביתה, לארץ ישראל. המקום הזה אינו המקום בשבילי. אני לא רוצה לבלות כאן את שארית חיי, בודדה במקום זר. אני חושבת שיהיה חכם אם את ועורפה תשובו לבית של אביכן. תוכלו להתחיל את חייכן שוב, להתחתן שוב.
רות: נעמי, אני מבינה אותך שאת רוצה לחזור אבל אני לא חושבת שזה רעיון טוב שתחזרי לבדך. הדרך ארוכה ומסוכנת. חוץ מזה יהיה לך קשה לחיות לבדך בארץ, למרות שהיא ארץ מולדתך. אני אצטרף אליך.
ג: לא, לא! אני לא רוצה לגרום לך לעזוב את הארץ שלך. יש לך כאן משפחה, ולא סתם משפחה- אביך מלך מואב! יש לך כאן מעמד, השפה והתרבות כאן הם חייך. אני לא יכולה לבקש ממך לוותר על זה. לא, כדאי שתחזרי לבית אביך. אני אלך להגיד לעורפה.
נעמי יוצאת.

רות: אני לא יודעת מה לעשות. מצד אחד, נעמי צודקת! זה באמת יהיה יותר קל פשוט לחזור לבית אבי. זהו מקומי. אבל איך אני יכולה לנטוש את נעמי במצבה? היא בודדה, זאת תקופה מאוד קשה- היא הרי עדין מתגברת על מות בעלה שני בניה. והיא גם כבר לא אישה צעירה, איך היא תפרנס את עצמה בארץ ישראל? (עוצרים את ההצגה ומעלים דיון עם הילדים שלאחריה מצביעים הקלפי) לא, איני יכולה לעזוב אותה. אני אשכנע אותה שהדבר הכי נכון הוא שנמשיך שנינו יחד לארץ ישראל. נעמי חוזרת.

נ: דיברתי עם עורפה והיא הסכימה לחזור לבית אביה. היא בחדרה אורזת את דבריה. אולי כדאי שגם את תחילי לארוז, אני רוצה לצאת כבר מחר בבוקר.

ר: בסדר. איזה בגדים כדאי לי לקחת לארץ ישראל? איך המזג אוויר שם?

נ: על מה את מדברת? אינך הולכת לארץ ישראל, את חוזרת לבית אביך!

ר: לא, החלטתי ללכת איתך לארץ ישראל.

נ: רות, זה לא נשמע לי רעיון טוב. איך תסדרי במקום חדש בלי אף אדם שאת מכירה?

ר: בדיוק כמו שאת הסתדרת במקום חדש. חוץ מזה אני מכירה אותך וזה מספיק לי.

נ: רות...

ר: איני יכולה לעזוב אותך לבדך. אני אסתדר הרבה יותר טוב בארץ חדשה מאשר שאת תסדרי לבדך. את יודעת בדיוק כמוני איזה קושי יהיה לך לחיות לבד. איך תחזרי לארץ ישראל לבד? איך תתפרנסי? איך תטפלי בבית לבדך? לא, איני יכולה להרשות לך לעשות זאת לבדך. חוץ מזה שאת עדין משפחתי ואיני יכולה פשוט להפקיר אותך.

נ: רות, את בטוחה? בדיוק כמו שאני יודעת את הקשיים שלי לחזור לבד, כך את יודעת את הקשיים שלך יהיו אם תבואי איתי. מגיע לך לשקם את חיך ולהחילם מחדש. למה לך להשליך הכול למען אישה זקנה ובודדה שאין לה דבר? רות מחייכת.

ר: כי היא משפחתי ואני אוהבת אותה.

נעמי מחייכת. רות שמה את ידה בתוך ידה של נעמי.

ר: עמך עמי!

רות יוצאת ונעמי פונה לילדים.

נ: אתם יודעים, איני מתפלאה שרות החליטה לבוא איתי. אם תיקחו את אותיות שמה תקבלו את שורש המילה ו.ת.ר- ויתור. זה טמון בתוך אופייה. איזו אישה מדהימה. איזה מזל יש לי שהיא הולכת לחזור איתי לארצי. טוב, כדאי שאלך לארוז.

המדריכה תפרט ותרחיב את הנימוקים לכל צד, בכל פעם תרים המדריכה אבן ועל הילדים להחליט לאיזה כיוון מתאים נימוק זה. לאחר שהדילמה והנימוקים בעד ונגד יובנו כראוי נערוך הצבעה בין הילדים בסיום ההצבעה ולאחר ספירת הקולות, ננסה ביחד עם הילדים לאפיין את הדמות שתבחר בכל דרך, הדמות שתבחר להישאר במואב- היא מישהי שמעדיפה את טובתה האישית, והיא תפנה לדרך בה יהיה לה קל יותר להתמודד עם האובדן (בחזיק המשפחה והקרובים), וניתן בהחלט להבין את החלטתה. לעומתה הדמות שתבחר ללכת לבית לחם-ניתן ליחס לה תכונות נעלות, כי הדרך בה בחרה מנוגדת לחלוטין, לרגשות ולתחושות שמלוות את האדם לאחר אסון כזה, (הולכת למקום לא מוכר, חדש, אין לה שם כל מוכר, חיים קשים בחברת חמותה חסרת הכל). התנהגות זו ניתן לכנות כחסד! כעת נגלה לילדים, כי אותה אישה היא לא אחרת מאשר- רות, ונספר להם את ספור המגילה. (תוך כדי דגש על אי החסד בתחילתה – ירידת אבימלך למואב, בכדי שלא יצטרך להושיט עזרה לאנשי עירו, לעומת החסד שנגלה בכל המשך המגילה).

לאחר שראינו שמידת החסד מרכזית במגילה, ננסה להראות לילדים כי מידה זו מרכזית ביהדות, והיא ערך מאוד בסיסי בחיינו,

נדבר עם הילדים על אמרת חז"ל- " על שלושה דברים העולם עומד, על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים", נראה לילדים שברגע שמוציאים רגל אחת, העולם לא מסוגל לעמוד בצורה יציבה, כל רגל חשובה ליציבותו ותקינותו, וערך גמ"ח הוא אחד מהבסיסים הללו...

כעת תיעזר המדריכה בחלקי הפאזל, היא תרים חלק ועל הילדים לזהות איזה מעשה חסד עשתה אותה דמות (האיורים משמשים כרמזים...)

אברהם – מכניס אורחים

רבקה – השקתה את אליעזר וגמליו

משה- עזר לציפורה כאשר הרועים הציקו לה

אהרון – השכין שלום בין אנשים

קורצ'אק- ניהל בית יתומים בתק' השואה, טפל בהם באהבה ומסירות]

מונטיפיורי- תרם כסף רב ליהודי א"י, ועזר לשיקומם (תחנת רוח, משכנות שאננים וכו')

לסיום נחלק לילדים דף עבודה,
חשוב להדגיש כי גם אנו הילדים ממשיכים את שושלת החסד שהחלה באברהם אבינו, ועברה דרך כל הדורות עד
אלינו הילדים.....

לסיום-
סדנת דגן.

זמן מתן תורתנו

בנושא חג השבועות, רות, תורה, ומה שביניהם

מבוא:

-תגיד, אתה עדיין סופר!?
-אתמול שכחתי, אבל השלמתי הבוקר.
-כמה ספרו אתמול??
-אני כבר מת להגיע....

זהו! הגענו!! אחרי 49 יום של ספירה מאומצת, הגענו ליום המיוחל-
יום הביכורים, חג קציר, עצרת, חג השבועות, זמן מתן תורתנו... היום בו ניתנה תורה לעם ישראל.
בפעולה זו נלמד על רות המואבייה, שדבקה בנעמי, רק בגלל רצונה העז לדבוק בתורה ובאלוקים, ובעם ישראל שקיבל
תורה.

מטרות:

- החניך ילמד את סיפור מגילת רות ויזדהה עם רצונה של רות לדבוק בתורה.
- החניך ילמד את מהותו של חג השבועות והוא- קבלת התורה כל שנה מחדש.

מהלך הפעולה:

שלב א': עדות מהמדבר

המדריך יתחפש לאדם מתקופת המדבר (לבוש סדין לבן, זקן, מקל, נעליים קרועות/ יחף וכו')
ויספר לחניכים את הסיפור הבא-סיפור מתן תורה, כאדם שהיה שם.

הערה:

רצוי מאוד לא לקרוא מתוך הכתוב, אלא ללמוד את תוכן הקטע מראש ולספר לחניכים בע"פ, בצירוף הרבה תנועות
ידיים, הבעות פנים, קולות והתלהבות.

שלום ילדים יקרים! מה שלומכם? שמעתי שאתם חוגגים עוד מעט את חג השבועות, חג מתן תורה.
או, סליחה! שכחתי להציג את עצמי. שמי גמליאל בן לוי ובאתי לספר לכם על "מתן תורה". כן, כן, אני
נכחתי במעמד הזה, במעמד העצום והמדהים הזה! אתם יודעים שלפני שהקב"ה נתן את התורה לעם
ישראל- הוא רצה לתת אותה לעמים אחרים! הוא בא אל כל העמים ושאל אותם אם הם רוצים לקבל
את התורה וכל העמים שאלו- מה כתוב בה? ולא רצו לקבלה, ורק עם ישראל, כפי שאתם יודעים,
הסכימו לקבל אותה ואמרו "נעשה ונשמע".
אתם מתארים לכם את מעמד הר סיני? נסו לדמיין שלושה ימים לפני מתן תורה, משה רבנו הצדיק בא
אלינו ואמר לנו להתקדש, לכבס את השמלות שלנו ולהתכונן למעמד הר סיני. והנה כולנו מתוחים
ומצפים. הגיע היום השלישי, כולנו עמדנו סביב הר סיני, היה אסור לגעת בהר. ופתאום "קולות וברקים
וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאוד", אתם מתארים לעצמכם? קול שופר חזק נשמע בדממה
המוחלטת, ועשן מכסה את ההר וקולו של הקב"ה נשמע: "אנוכי ה' אלוקיך".... זה היה מחזה מדהים,
מילונים של יהודים שומעים את קולו של הקב"ה. ומאז ועד היום אנחנו חוגגים את חג "מתן תורה"
שהוא חג השבועות ב- ו' סיוון, היום בו קיבלנו את התורה, ומאז אנו גם מקיימים אותה במסירות
ומעבירים אותה מדור לדור.

שלב ב' - נעשה ונשמע

נשאל באקראי מספר חניכים האם הם רוצים "משהו" (המציאו שם של משהו שהם לא יודעים מה המשמעות שלו...) אם החניך ישאל מה משמעות ה'משהו' - לא נענה.

נשאל - "רוצה או לא?", "למה אתה לא רוצה?!", "אז מה אם אתה לא יודע מה זה, אני אומר לך שזה טוב..." וכו'...

נשאל את החניכים:

מי יודע מה בני ישראל ענו כאשר הקב"ה שאל אותם האם הם רוצים לקבל את התורה?

* ראינו שקשה היה לנו להסכים עם משהו שיננו יודעים מהו. אך כשעמדו עם ישראל תחת הר סיני והקב"ה שאל אותם האם הם רוצים לקבל את התורה, כל העם ענו ביחד - "נעשה ונשמע". הם לא ידעו מה כתוב בדיוק אך הם הסכימו לקבלה ואחר כך לשמוע מה כתוב בה, כי עם ישראל ידעו שהקב"ה הוא טוב ורוצה בטובתם ולכן היו בטוחים שהתורה היא טובה עבורם.

שלב ג' - מגילת רות

נחלק את החניכים ל-6 קבוצות. כל קבוצה תקבל ציור ממגילת רות (נספח מס' 2), נקריא את סיפור המגילה (נספח מס' 1) (כל קטע = ציור), וכל קבוצה תצבע את הציור שלה ותציג אותו בפני יתר החניכים כאשר נקריא את הקטע המתאים.

נסכם: אנחנו רואים במגילה שרות החליטה ללכת עם נעמי ולהתייר, **למרות** שלא היתה יהודיה, כי היא **אהבה את התורה ואת נותן התורה** - הקב"ה.

שלב ד': חוט של חסד

נחלק את החניכים לזוגות - בכל זוג יהיה חניך אחד עם עיניים עצומות והחניך השני יצטרך להוביל אותו לקצה החדר. נשאל את החניכים:

● כיצד הרגשתם?

● האם הייתם רוצים להיות מוביל או מובל?

● האם היינו זקוקים לעזרה ושמחנו לקבל אותה?

נאמר כי אנחנו צריכים לנהוג איפה שאפשר בסיוע הדדי ובעזרה. העולם יכול להיבנות להפליא אם יבנה בחסד. נאמר כי חסד למדנו מרות המואביה. היה לה הכל במואב וכן היא היתה יכולה לשוב לבית אביה ולקבל הכל - לפתוח חיים חדשים, אך עם זאת היא לא עוזבת את נעמי והולכת איתה למקום זר, תרבות זרה ללא כל. **זהו חסד!**

בשבועות אנו קוראים את המגילה להזכיר כמה תורתנו היא תורה של חסד והכרת הטוב.

נסכם: במגילה אנחנו רואים שרות עשתה חסד עם נעמי ובוועז עשה חסד עם רות. גם אנחנו מקבלים על עצמנו את התורה בחג השבועות וצריכים לקבל על עצמנו לעזור לאנשים שיותר קשה להם מאשר לנו. תמיד יש למי לעזור, צריך רק להסתכל מסביב.

סיכום: אז מה היה לנו?

בתחילה פגשנו מישהו שהיה במעמד הר סיני וסיפר לנו בהתרגשות מהקורות אותם שם. למעשה כל נשמות ישראל היו במעמד אך לא כולנו זוכרים זאת היטב... אח"כ פגשנו בעם ישראל שכל כך אהבו את ה' - נותן התורה ואת התורה, כך שהיו מוכנים לקבלה אפילו בלי לשאול מה כתוב בה. אח"כ הכרנו את רות. מגילת רות היא המגילה הנקראת בחג השבועות. ראינו מדוע דווקא אז. הכרנו את דמותה המופלאה של רות - אשת החסד ואוהבת התורה, אשר לא חסכה מעצמה דבר והצטרפה לנעמי במסירות נפש. אכן, בזכות אישיותה זכתה שמצאצאיה יצא דוד מלך ישראל. נזכה בעז"ה גם אנחנו להיות אנשי חסד ותורה.

פעילות מרעננת:

נסביר לחניכים שבחג מתן תורה - עם ישראל בחר לקבל על עצמו את התורה ולכן נציע לחניכים שכל חניך יקבל על עצמו מצוות אחת מהתורה - וישמור אותה (לדוגמא: נלמד את החניכים לברך "בורא פרי העץ" לפני אכילת פירות).

נספח מס' 1 :

לפני שנים רבות היה רעב גדול בארץ. היה איש אחד עשיר ומכובד מבית לחם ושמו אלימלך. בגלל הרעב הקשה הוא עזב את הארץ עם אשתו נעמי ושני בניהם- מחלון וכליון, ועבר לגור בחוץ לארץ במקום שנקרא שדה מואב.

כעבור זמן מה, אלימלך האב נפטר במואב ושני בניו התחתנו עם נשים לא יהודיות, מואביות, ושמן-עורפה ורות. לאחר זמן מה מתו גם שני הבנים. נעמי, האם, שמעה כי הרעב בארץ נפסק והחליטה לשוב לארץ ישראל, אל בית לחם, כי לא נשאר לה דבר במואב.

שתי כלותיה, רות ועורפה, רצו גם הן לחזור עמה, אך נעמי התעקשה שישארו בביתן שבמואב. עורפה ויתרה וחזרה למואב אך רות דבקה בנעמי ועמדה על כך שתחזור עמה לארץ ישראל ואף אמרה לה: "כי אל אשר תלכי אלך, ובאשר תליני אליו, עמך-עמי ואלוקיך-אלוקי".

נעמי ורות שבו יחדיו לבית לחם חסרות כל, עניות ומרודות. אותה תקופה היתה עונת קציר השעורים, ורות, שהיתה צדקת וגומלת חסדים, יצאה מדי יום לאסוף את השעורים שנותרו בשדה לאחר הקציר-כדרך העניים. את השעורים היתה מביאה לנעמי, ונעמי היתה מכינה מהם לחם.

יום אחד אמרה נעמי לרות: ישנו איש אחד בשם בועז, שהוא בעל השדה בו את לוקטת את השעורים. איש זה הוא קרוב משפחה שלנו וייתכן ויוכל להתחתן איתך. הבה ננסה לדבר על ליבו. רות עשתה כדבר נעמי. בועז, שראה אותה בשדה שלו, פנה אליה. הוא גם חשב שיוכלו להתחתן. הוא ברר אם הדבר אפשרי והם התחתנו.

לאחר תקופת נישואים נולד לרות ובוועז בן בשם עובד. עובד גדל, התחתן, והוליד את ישי, וישי הוליד את דוד, שלאחר שנים- היה למלך על ישראל. דוד המלך נולד ונפטר בחג השבועות.